

האם איברה הממשלה

את המצפן בפעולתה

נגד אש"ף?

לפתע נראה כאילו נוהג השלטון הישראלי כאחת הנפשות במחזה אבסורד. מחזאי מטורף כופה עליה מעשים אבסורדיים, שם בפיה שיר אבסורדי. במשך שנים רבות נאלצה המדינה להילחם בתנועה הפלסטינית, שלא הכירה בה ולשכרה בכל אפשרות להגיע עימה לידי הסדר. במיטת מלחמה זו לא הסתפקה ישראל במיגונה לאורך הגבולות, אלא עברה לאיפסם גם למיתקפה. אך תמיד היה ברור כי מדיניות זו של "לפגוע בחבלים באשר הם" היתה בעלת יעד הגנאי מובהק: לפגוע בתנועה ה"מבקשת לחסל את המדינה".

צערי ישראל? באחרונה התחיל מצב זה להשתנות. נוצרה מציאות חדשה. השבוע דרפו הידיעות זו את זו:

- מקור פלסטיני בכיר, שאיש לא פיקס במהימנותו הכריז בקאתרי כי אש"ף מתכוון לכנס את המועצה הלאומית הפלסטינית, שהיא המוסד הפרלמנטרי של התנועה, כדי לקבל החלטה ב"כות הקמת מדינה פלסטינית בחלק מן הארץ, תוך הסדר עם מדינת ישראל. כי אשר תתקבל החלטה כזאת, היא תהווה, כמובן, ביטול האמנה הפלסטינית, הקובעת את ההיפך.

ידיעה זו קיבלה אמינות יתרה כאשר ●, למחרת היום, מנהיג חזית הסירוב, והגיב עליה בחריפות. ד"ר ג'ורג' תבש, ראש החזית העממית לשחרור פלסטין, אישר כי אכן קיימת מגמה בצמרת אש"ף לקבל החלטה כזו. והכריז כי הוא עצמו ייבא נגדה.

● עיתונים ישראליים נפגשו עם אישים בכירים ביותר באש"ף נפגשו עם חברי המועצה הישראלית למען שלום ישראל פלסטיני. על סמך ידיעות אלה בממשלת ישראל נתקיים דיון ארוך (ראה מסיגרת), שכל משתתפיו קיבלו את ההנחה שאומנם קיימו שיחות כאלה.

● עיתונים ישראליים הודיעו כי נציגי אש"ף הגיעו לארצות הברית במגמה לפי תוח בהידברות עם ראשי המימסד היהודי-אמריקאי.

כל הסמנים האלה, שנתפרסמו במשך שבוע אחד בלבד, מצביעים בכיוון אחד ויחיד: אש"ף מוכן עתה להסדר עם ישראל, תוך סיום מצבה המלחמה הקיים בי פועל בין ישראל והעם הפלסטיני.

צערי ישראל. דווקא ברגע זה החלה ממשלת ישראל להסלים את פעולתה הי צבאית והמדינית נגד הפלסטינים.

● יחידות של חיליהם פתחו באש על סניפות של אש"ף ליד חוף לבנון, הטי בינו אחת מהן, הרגו ופצעו נוסעים. לדיבר רי הודעה הישראלית, קרה הדבר הרחק מן הגיטו הטריטוריאלי של ישראל. בי סניפות הפלסטיניות היו, לדיבר ההודי עה, חיילים פלסטיניים ("מחבלים") במי דים. לא הובאה כל הוכחה או אף השערה כיצוריה לכך שהסניפות היו בדרך לפעולה בישראל דווקא, וסביר להניח כי היו ב"משימה שהתייחסה למילחמת לבנון.

● פרשן הטלוויזיה הישראלית, המבטא בדרך כלל את צמרת שרד"הביטחון, תיאר בכתבה מצולמת את פעולות חיליהם. בין השאר הציג מפה שהנאתה כל חיליהם פועל אף במצפון לביירות, לכל אורך החוף הנמצא בשליטת הקואליציה השמאלית-מוסלמית-אש"פית בלבנון. ה כתב הכריז כי מטרת הפעולה היא למי נגד חזית מחבלים לתחומינו.

במילחמה הלבנונית אין אש"ף פועל נגד ישראל. הוא נמצא בעימות עם צבא הימין הנוצרי והצבא הסורי, הפעילות הי ישראלית אינה אלא פעולת מלחמה לטור בת סוריה ו/או המימסד הנוצרי, ואין לה עוד שום קשר להגנה על ביטחונה של ישראל.

הסלמה — למה? אי אפשר להימנע מן הרושם כי ממשלת ישראל מסלימה את המלחמה בתנועה הפלסטינית דווקא ב שעה שזו רוצה להגיע לידי הסדר עם ישראל — וכי פעולות צה"ל מכוונות דווקא נגד הסדרים שלום כזה.

אם כן, נראה כי ממשלת ישראל איב דה את המצפן. היא שכחה לשם מה היא לוחמת, ולטובת מי.

המדינה בוערת - והמשלה זכרון אבסורד

חומרת העיניין, שבו עיקר חובת ההוכחה מוטלת על הנאשם, נקבעה הגנה מפורשת: "לא יורשע אדם לפי סעיף זה, אם הוכח לבית-הדין שיש לו ראיות לכאורה לזאת".

גם פה, חובת ההוכחה היא על הנאשם, בניגוד לכללים המקובלים במדינת-חוק. ההנחה המישפטית היא שאם הוכחה התביעה שאכן היה מגע עם סוכן זר, חייב בעלי-המגע להוכיח את טוהר כוונותיו. הדרך הפשוטה ביותר להוכחה היא עדותו של הנאשם עצמו. אם יאמין השופט בחוסר ליבו, די בכך.

במיקרה הנדון נאמר בידיעות בעיתונות, כי בין בעלי-המגעים היה גם אלוף (מיל.) בצה"ל (מתי פד), מנהיג ציוני בעל עבר ביטחוני מפורז (לובה אליאב), מי שהיה אחד הפקידים הבכירים ביותר במדינה (יעקב ארנון), אלוף-מישנה (מיל.) שהוא חבר-כנסת (מאיר פעיל), מזכיר של קיבוץ ספר (יוסי אמיתי) ואורי אבנרי. קשה להעלות על הדעת ששופט סביר יאמין כי אלה עשו יחד קנוניה וזונית כדי לפגוע בבטחון המדינה.

יצחק רבין, שרצה להחליט ברוב-מקום להסיר את ההצעה מעל סדר-היום.

הסבר סביר

במשך שעה ארוכה הסביר שר המישפטים חיים צדוק לחבריו ההדיר שות, שאין בחוק הישראלי איסור על פגישות עם אישים פלסטינים, ואף לא עם נציגים בכירים של אש"ף. הסעיף הרלוונטי (סעיף 24) נמצא בחוק לחינוך דתי-הנוטני (בטחון המדינה) תשי"ז-1957, שרגילים לכנותו בפשטות "חוק בטחון המדינה". זהו חוק דראקוני, שנתקבל באוגוסט 1957. הסעיף הנדון תוקן ב-1967 אחרי שבית-הדין הפלסטיני העליון קבע, בפרשת אהרון כהן, כי "הדעת אינה סבירה".

בגירסתו המקורית נקבע, כי מגע עם סוכן זר בלי הסבר סביר מהווה ריגול חמור. בית-הדין הפשט היה משוכנע כי "הארגון צ"ק", כהן, אדם בעל עבר מפורז בשירות העם, לא ריגל, אך מאחר שנקבע כי כהן אכן נפגש עם סוכן זר, ובית-

המדינה עלתה בלהבות סוציאליזם. האש התלקחה במוקדים שונים, פשטה במהירות לכל עבר. רבבות עובדים נמצאו במצב של מרידה גלויה. המערכת החברתית כולה דמתה ליער מיובש, אחרי בצורת ממושכת, כשכל גץ של אש יכול להצית בו תבערת-ענק ולגרום לנזקים עצומים. פועלים קשישים שהיו צפויים לפטורין, היו מוכנים בייאושם למעשי-אלמות. קבוצות שלמות היו נחרות במצב של זעם עצום, ודי היה בבת-גרות הקלה ביותר, ולפעמים אף מגוחכת, כדי לגרום לתוצאות שניראו הסרות-פרופורציה. האינפלציה הדהרת וירידת ערך השכר, מול פני הגילויים על שחיתות אגדית בצמרת, יצרו מצב שהיה עלול להתפוצץ בכל יום.

שר-האוצר, יהושע רבינוביץ, הבין ל"פחות את חומרת הדברים. הוא הודיע שיש שני צעדים שאי-אפשר לדחותם אף ביום אחד: ביטול הסובסידיות וקיצוץ התקציב.

הסובסידיות בוטלו במהירות הבוק, אף במחיר של עימות גלוי עם ההסתדרות, שראשיה הם בדרך-כלל עבדים נוצעים לממשלת-העמך. המיצרכים התייקרו בן לילה ב-20%. כי כל החייה היתה גורמת לדיברי האוצר — לאסוף.

לא פחות דחוף היה הצורך לקצץ קיצוץ דראסטי בתקציב הממשלה. עניין הועמד על סדר-היום של ישיבת הממשלה ביום הראשון שעבר, על-פי דרישתו של שר-האוצר, שהודיע כימעת אולטימטיבית שאם-לא-כן לא יהיה אחראי לתוצאות. באווירה זו התכנסה הממשלה ביום הראשון השבוע. אולם היא לא טיפלה באש המתפשטת. שני הסעיפים שהבאו על-ידי יהושע רבינוביץ כלל לא עלו לדיון.

כי ממשלת ישראל היתה עסוקה בבעייה שנראתה לה חשובה לאין-שיעור יותר מהתמוטטות המשק ומרד האזרחים: הידיעות העיתונאיות על מגעים שהתקיימו, כביכול, בין כמה איש-ציבור ישראליים, מראשי המועצה הישראלית למען שלום ישראל-פלסטיני, לבין אישים פלסטיניים. תחת שתעסוק בכיבוי השריפות, שקעה הממשלה באורגיה של בירבורים אינפנרטיביים.

הזנב מכשכש בכלב

פתח באורגיה זו הסוס הטרויאני של גוש-אמונים בממשלה: שר-הסעד היוקא, ובלוון המר.

הוא הסתמך על מעשהו של שותפו האופוזיציוני, ח"כ אמנון לין, אחד מאנשי "השוליים המטרופים" של הימין הקיצוני ביותר, שהגיש הצעה לסדר-היום בכנסת, לין הסתמך על ידיעות שפירסם העיתונאי שלמה נקדימון בידיעות אחרונות, תבע להעמיד לדיון את חברי המועצה שפגשו, כביכול, עם איש אש"ף.

לין לא היה האדם היחיד בליכוד שנודעק. אחד מרודפי-הספרות הגדולים ביותר של הליכוד בכנסת, ח"כ צדוק פת, המצטיין בפעולות-סרק לתיפארת-עצמו יותר מאשר בפעולה פרלמנטרית רצינית, תבע לסיימן את הממשלה לשעבר של משרד-האוצר, ד"ר יעקב ארנון, מתפקידו כיו"ר הדירקטוריון של חברת-החשמל, בשל ידיעות כאילו ה"תתף בפגישות המדיניות עם אנשי אש"ף. פת, שהתנגד לפיטורי ישראל קניג מתפס קידו הממלכתי החשוב, "ביגלל ידיעותיו האישיות", רצה בפיטורי אורה פרטי מתפקידו לכלל בחברה ממשלתית, ביגלל אותה הסיבה.

אך אם אנשי הימין הקיצוני לא בלטו בשילבם, הם בלטו בשיטות-הפעולה המופלאות שביניהם. בקואליציה ובאופוזיציה, בקריית ארבע ובקריית-הממשלה, הם פעלו כסיעה אחת. תוך כדי כך הוכיחו כי על אף היותם, מבחינה ציבורית, זנב של זנב, הם מסוגלים בהחלט לכשכש בכלב כולו ולכפות את רצונם על הממשלה ועל הרוב. כשם שהרב לויגנר כפה על הממשלה את מפת-ההתיישבות, כך כפו עליה לין והמר את יחסם לפעולות למען השלום. לין הגיש הצעה-לסדר-היום. המר הכריח את הממשלה לפסול את החלטתו של

21. מגע עם סוכן זר.
- (א) מי שקיים בידועין מגע עם סוכן זר ואין לו הסבר סביר לכך, דינו — יאסר חמש-עשרה שנה (סה"ח 495 תשכ"ז ע' 42).
- (ב) ניסה אדם ליצור מגע עם סוכן זר, או ביקר אדם במקום מגוריו או במקום עבודתו של סוכן זר או נמצא בחברתו, או נמצא ברשות אדם שמו או מענו של סוכן זר — ואין לו הסבר סביר לכך, דינו כדין המקיים מגע עם סוכן זר.
- (ג) בסעיף זה, "סוכן זר" — לרבות מי שיש יסוד סביר לחשוד בו כי עסק, או נשלח לעסוק, מטעם מדינה זרה או למענה, באיסוף ידיעות סודיות או במעשים אחרים העשויים לפגוע בבטחון מדינת ישראל.
- (ד) לא יורשע אדם לפי סעיף זה אם הוכח לבית-המשפט שלא עשה ולא התכוון לעשות דבר שיש בו כדי להביא לידי פגיעה בבטחון המדינה (סה"ח 495 תשכ"ז ע' 42).

בנסיבות אלה, אין צל של סיכוי שאם יועמד אנשים אלה לדיון, ימצא שופט שירשיע אותם על-פי סעיף זה. יש להניח כי זוהי גם דעתו של היועץ-המישפטי לממשלה, שבודאי כבר נכנס לעובי-הקורה אחרי פירסום הידיעות.

סטיח לחי עצמית

אולם בממשלה נוצר שוב מצב של לחץ, כאשר נציג הימין הקיצוני גורר אחריו את המגויגים הפולרים ימינה. פרס, במיוחד, גילה שוב את פרצופו האמיתי, השתמש בהזדמנות כדי לנקר את עיני רבין, אולם נסיונו למצוא חן בעיני הימין, הדרוש לו להפלת רבין, נבלם כאשר הטיח רבין בפניו שמישה דיון גילה, בספרה, כי ניסה להיפגש עם יאסר עראפאת. הוסיף שר אחר: גם אריק שרון, אליל הימין, הודיע בציבור שהיה רוצה להיפגש עם עראפאת, ולנהל עימו משא-ומתן על הקמת מדינה פלסטינית (בגדה המזרחית).

איגמם פרס: אם יש טענות כלפי דיון, שיפנו אל דיון ולא אליו, ושנית, דיון היה שרביטחון, שפעל במיטת סמכותו. אתה השיקול הסביר ביותר השמיע שר השיכון, אברהם עופר: במדינה דמוקרטית מותר כל דבר שאינו אסור על פי החוק, אם קובע שר-המישפטים (או היועץ המישפטי) כי המגעים עם הפלסטינים הם חוקיים, אין לפעול נגדם. רק מדינה טוטליטרית פועלת נגד אזרחים העוסקים בפעולה פוליטית הנוגדת את מדיניות השלטון.

אולם הגיון לחוד, ואינטיגריות לחוד, מול עמדתו של פרס, לא היה רוב לרבין, וכמו תמיד במיקרה כזה, אחרי שאנשי גוש-אמונים העלו עניין, והדמוגוגים בממ"שלה גערתו להם, נמצא גם אחיתופל בדמותו של ישראל גלילי, שהשיג "פשרה" שאינה אלא נזיפה של היונים: הממשלה תגנה בכנסת את המגעים, העניין נמסר ליועץ-המישפטי לבדיקת חוקיותם, ורבין יחליט כיצד להצביע בכנסת.

המישפט לא קיבל את הסברו לכך, נאלצו השופטים להרשיעו בריגול. כתוצאה מ"פסק-הדין תיקנה הכנסת את הסעיף, וכיום הוא קובע עבירה בפני עצמה, ששוב אינה קרוייה ריגול.

לפי סעיף 24, אין עבירה של סתם מגע עם סוכן זר. העבירה היא "מי שקיים בידועין מגע עם סוכן זר ואין לו הסבר סביר לכך". היעדד ההסבר הסביר הוא, על-כן, חלק בלתי-נפרד מן העבירה עצמה, ותנאי מוקדם לה.

מה זה "הסבר סביר"? החוק אינו מפרש, וזהו מחל מכוון. כי סבירות ההסבר תלויה בנסיבות. באופן המגע, במטרתו, מי קובע מה סביר? ההחלטה אינה בידי בעלי-המגע. לא הוא הקובע אם ההסבר שלו סביר, אלא השופט. המגע הוא חוקי, אם יש בפי מקיים-המגע הסבר המתקבל על דעתו של השופט.

מגע כזה הוא בלתי-סביר אם נראה כי נערך לצורכי ריגול ומסירת ידיעות, או אם נערך בתנאי-מחותרת, או אם אופי משתתפיו הוא כזה שאין מטרתו המוצהרת מתקבלת על הדעת.

במיקרה הנדון, המצב הפוך. המגעים עם האישים הפלסטיניים הבכירים, לפי נוסח הודעת המועצה הישראלית, נערכו מטעם גוף שהוקם לצורך מפורש זה עצמו, החותר לשלום עם העם הפלסטיני על סמך ביסוס מדיני מוצהר, הכולל את קיומה וביטחונה של מדינת-ישראל ואופייה ה"ציוני. מטרת המגעים, לפי הודעת המועצה, היתה לברר את הבסיס שיאפשר בעתיד דו-שיח בין מנהגה לאומית פלסטינית מוכרת ובין ממשלת-ישראל החוקית. קשה להעלות על הדעת הסבר סביר יותר, המגעים לא נערכו בתנאי מחותרת. הם לא הוסתרו מעיני השליטונות המוסמכים (אף כי לא פורסמו ברבים, כל עוד אין על כך הסכמה בין שני הצדדים). ראשי הממשלה סיפר לשרים כי אחד המשתתפים מצא לנכון לדווח לו על תוכנם — למרות שצא ביקש ולא קיבל מראש הסכמת ראשי הממשלה לעריכתם.

אולם החוק לא הסתפק בהענקת גושפנקה חוקית למגע שיש לו הסבר סביר. ביגלל